

**TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS**

VOLUME 7 / 2024

LABOR ECONOMICS

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ilmiy elektron jurnali

**LABOUR ECONOMICS AND
HUMAN CAPITAL**

scientific electronic journal

2024 yil 1-son

Volume 7, Issue 1, 2024

**MEHNAT IQTISODIYOTI
VA INSON KAPITALI**
ISSN: 3030-3117

LABORECONOMICS.UZ

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

№ 1-2024

**ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ
КАПИТАЛ**

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

“Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 328/3-sonli qarori bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: “Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy maktabi.

Tahririyat manzili:

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko'chasi,
49 uy

Elektron manzil: ilmiymaktab@gmail.com

Jurnal web-sayti: www.laboreconomics.uz

Bog'lanish uchun telefonlar:

+998998818698

TOSHKENT-2024

Tahririyat Kengashi raisi:
(Chairman of the Editorial Board)

Abduraxmanov Qalandar Xodjayevich, O'zFA akademigi

Tahririyat Kengashi a'zolari:
(Members of the Editorial Board)

Toshqulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof.
Yusupov Axmadbek Tadjiyevich, i.f.d., prof.
Sharipov Kongratboy Avezimbetovich, t.f.d., prof.
Raifkov Kudratilla Mirsagatovich, i.f.d., prof.
Xalmuradov Rustam Ibragimovich, i.f.d., prof.
Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.
Nazarov Sharofiddin Xakimovich, i.f.d., prof.
Jumayev Nodir Xasiyatovich, i.f.d., prof.
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof.
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof.
Zokirova Nodira Kalandarovna, i.f.d., prof.
Xudoyberdiyev Zayniddin Yavkachevich, i.f.d., prof.
Muxiddinov Erkin Madorbekovich, i.f.f.d., (PhD)
Xolmuxammedov Muhsinjon Murodullayevich, i.f.n., dots.
Amirov Lochinbek Fayzullayevich, i.f.f.d., (PhD), dots.
G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich, i.f.f.d., (PhD), dots.
Shakarov Zafar Gafarovich, i.f.f.d., (PhD)

Jamoatchilik Kengashi a'zolari:
(Community Council members)

Bred Bodenxauzen (AQSh)
Jon Ankor (Buyuk Britaniya)
Odegov Yuriy Gennadevich (Rossiya Federasiyasi)
Keynz Miller (AQSh)
Sung Dong Ki (Koreya Respublikasi)
Masato Xivatari (Yaponiya)
Gerxard Feldmayer (Germaniya)
Eko Shri Margianti (Indoneziya)
Ahmed Mohamed Aziz Ismoil (Misr)
Rohana Ngah (Malayziya)
Sharifah Zanniyerah (Malayziya)
Teguh Dartanto (Indoneziya)
Nur Azlinna (Saudiya Arabistoni)
Muhammed Xoliq (Pokiston)
Alisher Dedaxonov (Toshkent)

Mas'ul muxarrir (Editor-in-Chief): G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich

Veb-administrator (Web admin): Musayev Xurshid Sharifjonovich

MUNDARIJA (CONTENTS)**MEHNAT BOZORI VA MEHNAT MUNOSABATLARI**

G.K.Abduraxmanova S.B.G'oyipnazarov S.P.Qurbonov	<i>Mamlakat aholisini unumli bandlik darajasini oshirish mexanizmini takomillashtirish</i>	7-18
B.E.Mamaraximov	<i>Ishchi kuchini takror ishlab chiqarish yoshlar bandligini ta'minlash omili sifatida</i>	19-25
A.A.Yadgarov	<i>Azrар тармоқни суғурталашда малакали кадрлар тайёрлаш ҳолати ва ривожлантириш истиқболлари</i>	26-32
S.P.Qurbonov	<i>O'zini o'zi band qilishda zaif bandlikdan unumli bandlik sari transformatsion jarayonlar</i>	33-45
N.R.Saidov	<i>Yangi ish o'rinlarini tashkil etishga investisiyalar ta'sirini ekonometrik tahlili</i>	46-56
F.O'.Masharipov	<i>Меҳнат бозорида хусусий сектор эҳтиёжи асосида ўрта бўғин кадрларини тайёрлаш: муаммолар ва ечимлар</i>	57-70
S.M.Kurbanbayeva	<i>Квалификационные рамки в современном образовании и рынке труда</i>	71-80
I.X.Xuvaydullayeva	<i>Миллий меҳнат бозорида инсон ресурсларидан самарали фойдаланишни имкониятлари</i>	81-90
G.R.Kuziyeva	<i>O'zbekistonda raqamlashtirish va ta'lim orqali mehnat unumdorligini oshirishning miqdoriy tahlili</i>	91-101

INSON KAPITALI

A.B.Irmatova A.M.Saidahmadov	<i>Raqamli iqtisodiyotda inson kapitalini rivojlantirishda o'qitish tizimi</i>	102-117
S.M.Dusanov	<i>Таълим тизимида молиявий ресурслар самарадорлигини оширишнинг ривожланган хорижий мамлакатлар тажрибасидан фойдаланиш имкониятлари</i>	118-134
I.I.Ergashev	<i>Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда инвестициялардан фойдаланиш самарадорлигини баҳолаш услуги</i>	135-145
Sh.A.Xodjayeva	<i>Основы формирования и функционирования маркетинговой деятельности высших образовательных учреждений</i>	146-159

M.R.Babadjanova	<i>Иқтисодий категория сифатида инсон капиталининг моҳияти ва унда таълимни ўрни</i>	160-172
D.B.G'aniyeva	<i>Ходимларни ўқитиш ва ривожлантиришнинг дастурларининг самарадорлигини баҳолаш муаммолари</i>	173-184
INSON TARAQQIYOTI		
D.I.Iskandarova	<i>O'zbekistonda aholi daromadlari va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili</i>	185-194
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH		
M.X.Fayziyeva	<i>Kambag'allikni qisqartirishga raqamli texnologiyalarning ta'siri</i>	195-210
INSON RESURLARINI BOSHQARISH		
M.Sh.Xaydarova	<i>Использование автоматизации и искусственного интеллекта в управлении человеческими ресурсами: тренды и ожидания</i>	211-221
M.M.Xolmatov	<i>Inson resurslarini samarali boshqaruvida inson kapitalini rivojlantirish</i>	222-232
G.Q.Mo'ydinova	<i>O'zbekistonda to'qimachilik korxonalarining rivojlanish holati va ularda xodimlarni boshqarish tendensiyalari tahlili</i>	233-238
O.I.Rasuljonov	<i>KPI – xodimlar faoliyati samaradorligini baholashning zamonaviy tizimi</i>	239-246
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH		
S.U.Ismailova D.U.Adilova	<i>Теоритические основы развития стратегии цифрового маркетинга на рынке сферы услуг и туризма</i>	247-254
Z.M.Jabborova	<i>Jizzax viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikda mehnat munosabatlarining rivojlanishi holati</i>	255-263
S.S.Mamatqulov D.I.Iskandarova	<i>O'zbekistonda tadbirkorlikni innovatsion rivojlantirish asosida aholi farovonligini yuksaltirish yo'llari</i>	264-274
M.Sh.To'xtayeva	<i>Platformalarda informatsion xaritalar – aholi tadbirkorlik qobiliyatini rivojlantiruvchi vosita sifatida</i>	275-282
T.A.Urkinbayev	<i>Влияние реформ в сфере туризма на рост экономики Узбекистана и развитие предпринимательства</i>	283-292

D.A.Vahobov	<i>Кичик бизнес субъектлари фаолиятини инфратузилмавий қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш</i>	293-305
Z.Dj.Adilova	<i>Factors and assessment methods in the development of HR branding: foreign experience</i>	306-314
GENDER TENGLIK		
O.U.Oxunova	<i>O'zbekiston mehnat bozorida gender tengligi: muammolar va islohotlar</i>	315-324

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

<https://laboreconomics.uz/>

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TA'SIRI

Muyassarzoda Fayziyeva Xancharovna

TDIU “Raqamli iqtisodiyot va
axborot texnologiyalari” kafedrası
mustaqil izlanuvchisi (PhD)

m.fayzieva@tsue.uz

Annotatsiya. So'nggi yillarda O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha strategiya va dasturlar ishlab chiqilgan bo'lib, ularning maqsadi hududlarda aholi turmush darajasi va sifatini oshirishdan iborat. Mazkur maqola O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishda raqamli texnologiyalarni samarali ta'sirini o'rganishga bag'ishlanadi. Ushbu tadqiqotni amalga oshirishda cross-sectional tadqiqot dizayni tanlan olindi va tadqiqot yondashuvi miqdoriy bo'lib, ma'lumotlarni yig'ish usullari birlamchi hamda ikkilamchi usullardan iborat. Tadqiqot natijalarini tahlil qilishda Chi-kvadrat mustaqillik testi va Mann-Whitney testlaridan foydalanildi hamda barcha tahlillar SPSS 29.0.1 statistik dasturida amalga oshirildi. Tahlil natijalari raqamli texnologiyalar kambag'allikni qisqartirishda ijobiy ta'sir etishini ko'rsatdi. Tadqiqot yakunida raqamli texnologiyalarni kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini oshirish modeli taklif etildi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, kambag'allikni qisqartirish, moliyaviy xizmatlar, elektron tijorat platformalari

IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON POVERTY REDUCTION

Fayziyeva Muyassarzoda Khancharovna

Independent researcher (PhD) of the "Digital economy and information
technologies" department of TSUE

Abstract. In recent years, strategies and programs for reducing poverty have been developed in Uzbekistan, the purpose of which is to increase the standard and quality of life of the population in the regions. This article is devoted to the study of the effective impact of digital technologies in reducing poverty in Uzbekistan. A cross-sectional research design was selected for this study, and the research approach was quantitative, and the methods of data collection consisted of primary and secondary methods. Chi-square test of independence and Mann-Whitney tests were used in the analysis of research results, and all analyzes were performed in SPSS 29.0.1 statistical program. The results of the analysis showed that digital technologies have a positive effect on reducing poverty. At the end of the study, a model for increasing the impact of digital technologies on poverty reduction was proposed.

Keywords: digital technologies, poverty reduction, financial services, e-commerce platforms

Kirish

Raqamli texnologiyalar har xil turdagi apparat va dasturiy ta'minotdan foydalanadigan keng ko'lamli texnologiyalar, asboblari, xizmatlar va ilovalarni bildiradi [1]. Ular ma'lumotlarni yaratish, saqlash, qayta ishlash, uzatish va ko'rsatish uchun elektron vositalar yordamida xizmatlar yoki faoliyatni osonlashtiradi. Umuman olganda, raqamli texnologiyalar shaxsiy kompyuterlar, raqamli televideniye, radio, mobil telefonlar, robotlar va boshqalardan foydalanishni o'z ichiga oladi [2].

Kambag'allik insoniyat taraqqiyotini tashvishga solayotgan jahon miqyosidagi muammo bo'lib, butun dunyo bo'ylab qashshoqlikning barcha ko'rinishlariga barham berish Birlashgan Millatlar Tashkilotining 2030-yilgacha barqaror rivojlanish kun tartibining asosiy maqsadiga aylandi [3, 4]. Kambag'allikning yagona ta'rifi yo'q. Ba'zilar kambag'allikni insonning asosiy ehtiyojlarini (oziq-ovqat, kiyim-kechak, uy-joy, ta'lim va sog'liqni saqlash) qondira olmaslik deb ta'riflash, boshqalari kambag'allikni tanlash erkinligining yetishmasligi yoki kuniga 1,90 dollardan kam pul bilan yashash deb ta'riflaydi [5]. Kambag'allik - bu odamlar, uy xo'jaliklari yoki butun jamoaning ijtimoiy jihatdan maqbul minimal turmush darajasini qondirish uchun yetarli resurslarni boshqarishga qodir emasligi.

So'nggi yillarda texnologiyaning rivojlanishi, ayniqsa raqamli texnologiyalar, kambag'allikni qisqartirish bo'yicha yangi yondashuvlar va yechimlarni to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqaradigan va mavjud kambag'allik tadqiqot nazariyasiga qarshi turadigan ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishga yordam berdi [6]. Texnologiyani rivojlantirish, ayniqsa raqamli texnologiyalar, kambag'allikni kamaytirishga yangi yondashuvlarni (va ko'rib chiqish usullarini) yaratdi, bu esa an'anaviy ravishda moliyaviy yordam va yengillashtirishga qaratilgan mavjud kambag'allik tadqiqot nazariyasiga qarshi turadi.

Bugun shu asosda O'zbekistonda "Inson manfaatlari hamma narsadan ustun" tamoyili asosida qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Aholi farovonligini oshirish, uning ijtimoiy himoyasini kuchaytirish davlatimiz siyosatining asosiy maqsadlaridan biriga aylandi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 24-maydagi "Ma'muriy islohotlar doirasida raqamli texnologiyalar sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-76-son farmoni qabul qilindi va unda quyidagi chora-tadbirlar belgilandi [7]:

- Ijro etuvchi hokimiyat organlari tomonidan fuqarolar va tadbirkorlarga ko'rsatilayotgan raqamli xizmatlar bo'yicha 26 ta axborot tizimini Yagona portalga (my.gov.uz) integratsiyalash, Yagona portalni barcha raqamli xizmatlarni ko'rsatish va ularning natijalarini olishning yagona manbasi sifatida belgilash;

- Yoshlarga kompyuterlar xarid qilish uchun ajratilayotgan mablag'larni ijtimoiy shartnoma asosida yoshlarning xohishiga ko'ra alohida ochiladigan bank kartasiga mikrokredit shaklida o'tkazish mexanizmini joriy etish;

- Har bir mahallada tadbirkorlik rivoji, kambag'allik va ishsizlik darajasidan kelib chiqib, "Mahalla reytingi" ishlab chiqish va O'zbekiston Respublikasi Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligining veb-saytida e'lon qilish.

2022-yilda UNICEFning O'zbekistondagi vakolatxonasi Ijtimoiy himoyaning yagona reestrini O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligiga topshirdi. Shuningdek, kambag'allikni qisqartirish va kam ta'minlangan oilalarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari samaradorligini oshirish maqsadida kam ta'minlangan oilalarni aniqlashning yagona mezonlari joriy etilib, eng kam iste'mol xarajatlari qiymatini aniqlash metodologiyasi tasdiqlandi. Fuqarolarning va oilalarning ayrim toifalarida kam ta'minlangan oilalar darajasini aniqlash mezonlari soddalashtirildi. Natijada Yagona reestr axborot tizimi orqali ijtimoiy nafaqalarni avtomatik belgilash tizimi to'liq joriy etildi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi: ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilari fikrlarini tahlil qilish orqali raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini o'rganishdir.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot dizayni cross-sectional bo'lib, bunda tadqiqot ishtirokchilarining javoblari bir vaqtning o'zida to'plangan. Cross-sectional tadqiqot dizayni bir vaqtning o'zida amalga oshirilgan kuzatishni o'z ichiga oladi [8]. Tadqiqot savolnomasi Google Formsda shakllantirildi va savolnomaga tegishli bo'lgan havola ijtimoiy tarmoqlar yordamida foydalanuvchilarga yetkazildi. Natijada, 110 nafar ishtirokchilar o'z ixtiyorlari bilan tadqiqot ishida ishtirok etdilar.

Tadqiqot yondashuvi miqdoriy tadqiqot usuli bo'lib, tadqiqot so'rovnomasi tartibli va nominal o'lchov birliklari yordamida shakllantirildi.

Ma'lumot to'plash usullari birlamchi va ikkilamchi bo'lib, bunda birlamchi ma'lumot to'plash usuliga ko'ra ushbu tadqiqot so'rovnomasidan olingan tahlillar natijalaridan va ikkilamchi ma'lumot to'plash usuliga ko'ra ilgari chop etilgan ma'lumotlar, jumladan, kitoblar, jurnallar, maqolalar, hisobotlar va boshqa manbalardan shakllantirildi.

Namuna olish texnikasi (sampling technique) ehtimollik namuna olish (probability sampling) bo'lib, u kattaroq tadqiqot populyatsiyadan (research population) tasodifiy ravishda kichik bir guruh odamlarni (namuna) tanlashni o'z ichiga oladi va keyin ularning barcha javoblari umumiy populyatsiya javoblariga mos kelishi ehtimolini bashorat qiladi [9].

Tadqiqot tanlanma hajmi (sample size) 110 nafar bo'lib, ulardan 59 nafari ayol respondentlar va 51 nafari erkak respondentlardan iborat. Respondentlarning yashash hududlariga ko'ra tahlil etganda, 91 nafar respondentlar shaharlarda istiqomat qilishi va 19 nafar respondentlar qishloqlarda yashashi ma'lum bo'ladi.

Tadqiqot natijalari SPSS 29.0.1 dasturida bajarildi va tahlillar uchun Chi-kvadrat mustaqillik testi va Mann-Whitney U testlaridan foydalanildi.

Tadqiqotning mustaqil va tobe o'zgaruvchilari quyidagi tartibda belgilandi:

raqamli texnologiyalar - mustaqil o'zgaruvchi;

kambag'allikni qisqartirish, yashash joyi va respondentlar jinsi - tobe o'zgaruvchilar.

Tobe o'zgaruvchilar soni uchta bo'lib, birinchi tobe o'zgaruvchi beshta o'lchamlardan iborat, ular:

-kambag'allikni qisqartirishda raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi to'siqlar yoki qiyinchiliklar;

-raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishdagi salohiyati;

-kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy afzalliklari;

-kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirishda manfaatdor tomonlar;

-raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlashlar.

Natijalar va tahlillar

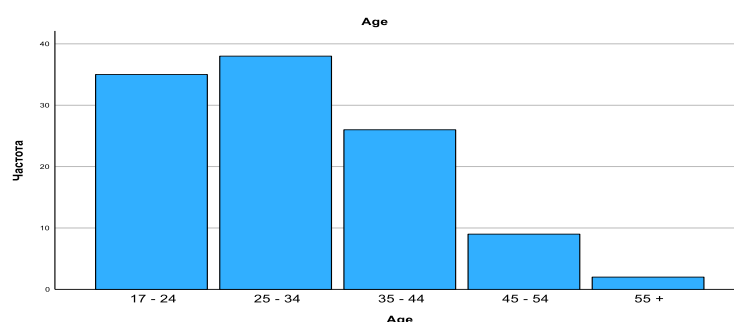
Maqolaning ushbu qismida chastotalar (frequencies), grafiklar, markaziy tendentsiya (central tendency), Chi-kvadrat mustaqillik testi va Mann-Whitney testlari tahlillari natijalari yoritilgan. Ushbu testlar parametrik bo'lmagan testlar bo'lib, tadqiqot so'rovnomasining tartibli va nominal o'lchov birliklari tufayli tanlab olingan.

Bundan tashqari, tobe o'zgaruvchi 5 ta savollardan iborat va har bir savolning o'lchov birligi nominal o'lchov birligidan iborat tarkibda tuzilgan, ya'ni har bir savol 6 ta variantlarni ifodalaydi. Birinchi savol natijasiga ko'ra, kambag'allikni qisqartirish bo'yicha raqamli texnologiyalarni joriy etish yo'lidagi asosiy to'siqlar yoki qiyinchiliklar: aholining turli qatlamlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha bilim va ko'nikmalarning yetishmasligidir. Ikkinchi savol natijasiga asoslanib, kichik biznes uchun moliyaviy xizmatlar va elektron tijorat platformalari kambag'allikni qisqartirish salohiyatiga ega. Uchinchi savol natijasiga muvofiq, kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy afzalliklari ta'limni yaxshilash, malaka oshirish, ish qidirish va bandlik istiqbollari hisoblanadi. To'rtinchi savol natijasiga ko'ra, davlat organlari va siyosatchilar kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynashi kerak, deb ishoniladi. Yakuniy savolga muvofiq, raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishdagi ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun raqamli savodxonlik dasturlari, o'qitish tashabbuslari va onlayn video darslarni joylashtirish kabi qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlashlar zarur deb hisoblanadi (1-jadval).

1-jadval

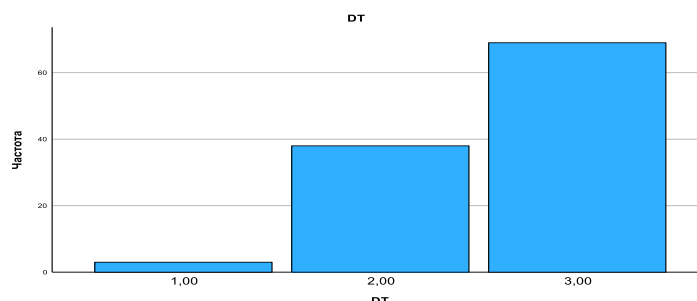
		Statistika										
		Hudud	Yashash joyi	Yosh	Jinsi	Ta'lim	DT	PR1	PR2	PR3	PR4	PR5
N	Yaroqli	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110
	Kutilayotgan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mode		13,00	1,00		1,00	2,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00

Respondentlar yosh guruhlari beshta toifaga bo'lindi va ishtirokchilarning ko'pchiligi 24-34 yosh guruhiga (38 nafar, 34,5%) tegishli ekanligi ma'lum bo'ldi. Bundan tashqari, so'rovda 17-24 yosh toifasidagi ishtirokchilar (35 nafar, 31,8%) ham faol ishtirok etdilar (1-rasm).

1-rasm. Tadqiqot ishtirokchilari yoshi

Mustaqil o'zgaruvchi raqamli texnologiyalar bo'lib, ishtirokchilarga raqamli texnologiyalar bilan tanishililigi aniqlash uchun bitta savol berildi. So'rovnoma savoli 3 ta tanishlilik, ya'ni "Men juda tanishman", "Men bir oz tanishman" va "Men umuman tanish emasman" darajalaridan iborat. Respondentlarning 69 nafari (62,7 foizi) raqamli texnologiyalarni bilan juda yaxshi tanishligini, 38 nafar respondentlar (34,5 foiz) esa raqamli texnologiyalar bilan bir oz tanishligini va respondentlarning atigi 3 nafari (2,7%) raqamli texnologiyalar bilan umuman tanish emasligini bildirgan (2-rasm).

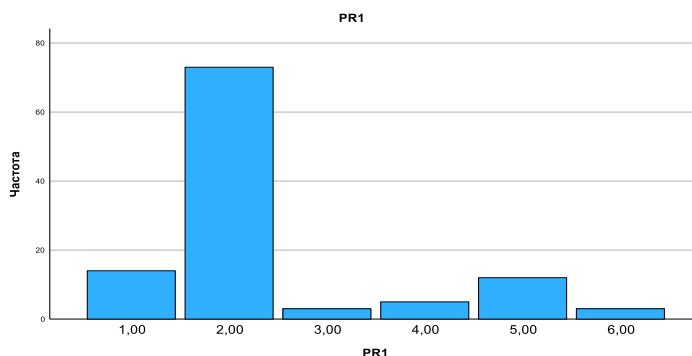

2-rasm. Respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlilik darajalari

3-rasmda kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi asosiy to'siqlar yoki qiyinchiliklar natijalari aks ettirilgan bo'lib, unga ko'ra tadqiqot savolining variantlari: infratuzilmaning past

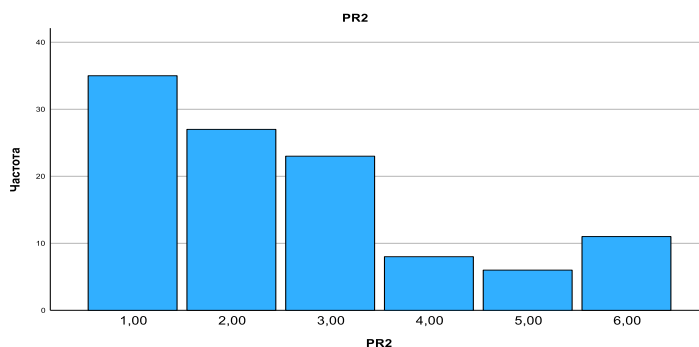
quvvati; aholining turli qatlamlari uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha bilim va ko'nikmalarning yetishmasligi; raqamli qurilmalar uchun cheklangan bozor; raqamli texnologiyalardan foydalanishda til va madaniy to'siqlar; davlat tomonidan chora-tadbirlarning yetishmasligi yoki yuqoridagi omillarning hech biri.

Respondentlar fikriga ko'ra, aholining turli qatlamlari uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha bilim va ko'nikmalarning yetishmasligi kambag'allikni qisqartirish bo'yicha raqamli texnologiyalarni joriy etish yo'lidagi asosiy to'siqdir (3-rasm).

3-rasm. Kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi asosiy to'siqlar yoki qiyinchiliklar

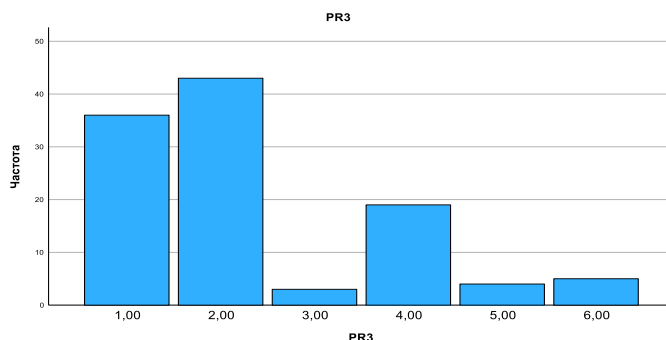
Respondentlarga kambag'allikni qisqartirish salohiyatiga ega raqamli texnologiyalar haqidagi tasavvurlarni aniqlash uchun beshta sabablar taqdim etildi. Ular: moliyaviy xizmatlar, kichik biznes uchun elektron tijorat platformalari; onlayn ta'lim va o'quv dasturlari, ish qidirish va ishga joylashish imkoniyatlari uchun raqamli platformalar; ijtimoiy maqsadlar uchun kraudfanding platformalari, elektron davlat xizmatlari; yoki yuqoridagi omillarning hech biri. Tadqiqot ishtirokchilarning tanloviga ko'ra, kichik biznes uchun moliyaviy xizmatlar va elektron tijorat platformalari kambag'allikni qisqartirish salohiyatiga ega (4-rasm).

4-rasm. Kambag'allikni qisqartirish salohiyatiga ega raqamli texnologiyalar

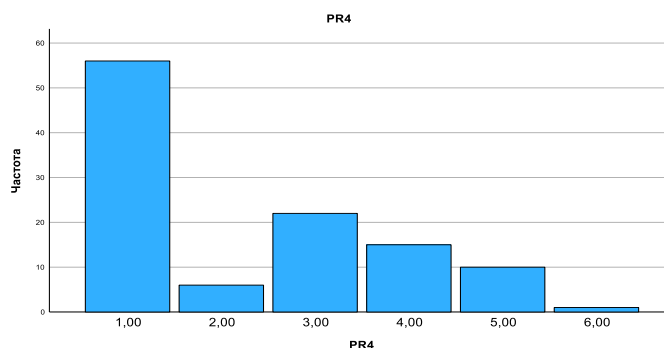
5-rasmda kambag'allikni qisqartirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy afzalliklariga quyidagi sabablar ko'rsatilgan: moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish; kichik biznes uchun

bozor imkoniyatlarini kengaytirish; ta'lim, o'qitish, ish qidirish va ish bilan ta'minlash istiqbollarini yaxshilash, onlayn tibbiy xizmatlar sonini ko'paytirish va ularga qulaylik yaratish; davlat xizmatlari va ma'lumotlar bazalaridan foydalanish imkoniyatini kengaytirish; sun'iy intellekt yordamida inson omilini kamaytirish yoki kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy afzalliklari; yoki yuqoridagi omillarning hech biri. Natijalariga ko'ra, kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy afzalliklari: ta'lim, malaka oshirish, ish qidirish va bandlik istiqbollarini yaxshilash hisoblanadi (5-rasm).

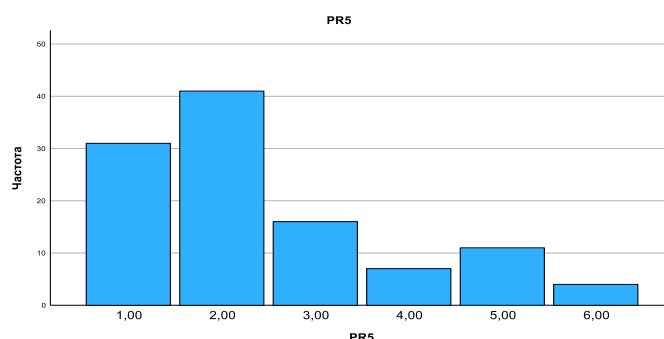
5-rasm. Kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy afzalliklari

6-rasmda kambag'allikni kamaytirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirishda rol o'ynashi kerak bo'lgan manfaatdor tomonlar tasvirlangan. Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari va siyosatchilar; nodavlat notijorat tashkilotlari, xususiy sektor kompaniyalari va korxonalari; ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot tashkilotlari; mahalliy hamjamiyat va boshlang'ich tashkilotlar; va yuqoridagilarning hech biri bu savol variantlar sifatida tanlab olindi. Natijalarga ko'ra, ishtirokchilarning deyarli yarmi (50,9%) kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirishda davlat organlari va siyosatchilarning o'ri bor deb hisoblaydi (6-rasm).

6-rasm. Kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirishda manfaatdor tomonlar

Respondentlardan raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlash zarurligi haqida ham so'raldi. Respondentlar uchun quyidagi tadbirlar tanlab olindi: yaxshilangan infratuzilma va internet aloqasi; raqamli savodxonlik dasturlari, trening tashabbuslari va onlayn video darslarni ilgari surish; raqamli qurilmalar va xizmatlar uchun moliyaviy imtiyozlar yoki subsidiyalar; manfaatdor tomonlar o'rtasida hamkorlik tashabbuslari; siyosiy islohotlar va tartibga solish; va yuqoridagi tadbirlarning hech biri. Natijalarga ko'ra, raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish, ya'ni raqamli savodxonlik dasturlari, o'quv tashabbuslari va onlayn video darslarni ilgari surish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlash sifatida 41 respondentlar (37,3%) tomonidan e'tirof etilgan (7-rasm).

7-rasm. Raqamli texnologiyalarning kambag'allikni kamaytirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlash

Keyingi tahlillar raqamli texnologiyalar va kambag'allikni qisqartirish o'rtasida muhim bog'liqlik mavjudligini aniqlash maqsadida amalga oshirildi va bu tahlillar uchun tadqiqotchi tomonidan Chi-kvadrat mustaqillik testi tanlab olindi.

4-jadvalda kambag'allikni qisqartirishda raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi to'siqlar yoki muammolarga hisoblangan va kutilgan hisoblangan javoblar hamda respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasi keltirilgan.

4-jadval

DT va PR1 o'zgaruvchilari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik (crosstabulation)

			PR1						
			1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	Total
DT	1,00	Count	0	1	0	0	2	0	3
		Expected count	,4	2,0	,1	,1	,3	,1	3,0
	2,00	Count	2	25	3	4	3	1	38
		Expected count	4,8	25,2	1,0	1,7	4,1	1,0	38,0
	3,00	Count	12	47	0	1	7	2	69
		Expected count	8,8	45,8	1,9	3,1	7,5	1,9	69,0
	Total	Count	14	73	3	5	12	3	110
		Expected count	14,0	73,0	3,0	5,0	12,0	3,0	110,0

Pearson Chi-Square p-qiyamati 0,05 dan kichik, bu raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasi va raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi to'siqlar yoki qiyinchiliklar o'rtasida statistik jihatdan muhim bog'liqlik mavjudligini anglatadi (5-jadval).

5-jadval

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,011 ^a	10	,011
Likelihood Ratio	19,864	10	,031
Linear-by-linear	4,495	1	,034
N of Valid Cases	110		

a. 14 cells (77,8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,08.

6-jadvalda Phi va Kramer V koeffitsientlari ko'rsatilgan. Eng ko'p qo'llaniladigan statistik 0 dan 1 gacha bo'lgan Phi koeffitsienti hisoblanadi. Yuqori qiymatlar ikki o'zgaruvchi o'rtasidagi kuchliroq korrelyatsiya mavjudligini ko'rsatadi [10]. 6-jadvalga ko'ra, Phi koeffitsienti 0,457 ($p = 0,011$), bu ikki o'zgaruvchi o'rtasida kuchli ijobiy munosabat mavjudligini anglatadi.

6-jadval

Simmetrik o'lchovlar

	Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal Phi	,457	,011
Cramer's V	,323	,011
N of Valid Cases	110	

Respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasiga qarab kambag'allikni qisqartirish salohiyatiga ega raqamli texnologiyalar bo'yicha hisoblangan va kutilgan hisoblangan javoblar natijalari mavjud (7-jadval).

7-jadval

DT va PR2 o'zgaruvchilari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik (crosstabulation)

			PR2						
			1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	Total
DT	1,00	Count	2	1	0	0	0	0	3
		Expected count	1,0	,7	,6	,2	,2	,3	3,0
	2,00	Count	9	11	11	1	2	4	38
		Expected count	12,1	9,3	7,9	2,8	2,1	3,8	38,0
	3,00	Count	24	15	12	7	4	7	69
		Expected count	22,0	16,9	14,4	5,0	3,8	6,9	69,0
Total	Count	35	27	23	8	6	11	110	
	Expected count	35.0	27.0	23.0	8.0	6.0	11.0	110.0	

8-jadvalga ko'ra, Pearson Chi-Square p-qiyamati 0,05 dan katta, ya'ni raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasi va ularning kambag'allikni qisqartirish salohiyati o'rtasida statistik jihatdan muhim bog'liqlik yo'q.

8-jadval

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,571 ^a	10	,671
Likelihood Ratio	8,837	10	,548
Linear-by-linear	,232	1	,630
N of Valid Cases	110		

a. 10 cells (55,6%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,16.

9-jadvalga ko'ra, Phi koeffitsienti 0,262 ($p = 0,671$) va bu ikki o'zgaruvchilar o'rtasida zaif ijobiy munosabat mavjudligini anglatadi.

9-jadval

Simmetrik o'lchovlar

	Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal Phi	,262	,671
Cramer's V	,186	,671
N of Valid Cases		

10-jadvalda kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy afzalliklari va respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlilik darajasi bo'yicha hisoblangan va kutilgan hisoblangan natijalar ko'rsatilgan.

10-jadval

DT va PR3 o'zgaruvchilari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik (crosstabulation)

			PR3						Total
			1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	
DT	1,00	Count	2	1	0	0	0	0	3
		Expected count	1,0	1,2	,1	,5	,1	,1	3,0
	2,00	Count	10	16	0	10	1	1	38
		Expected count	12,4	14,9	1,0	6,6	1,4	1,7	38,0
	3,00	Count	24	26	3	9	3	4	69
		Expected count	22,6	27,0	1,9	11,9	2,5	3,1	69,0
Total	Count		36	43	3	19	4	5	110
	Expected count		36,0	43,0	3,0	19,0	4,0	5,0	110,0

Pearson Chi-Square p-qiymati 0,05 dan katta ekanligi sababli, raqamli texnologiyalar bilan tanishlilik darajasi va kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy afzalliklari o'rtasida statistik jihatdan muhim bog'liqlik yo'qligini anglatadi (11-jadval).

11-jadval

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,577 ^a	10	,670
Likelihood Ratio	8,999	10	,532
Linear-by-linear	,050	1	,823
N of Valid Cases	110		

a. 12 cells (66,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,08.

12-jadvaldan ko'rinib turibdiki, Phi koeffitsient 0,262 ($p = 0,670$), bu ikki o'zgaruvchilar o'rtasida zaif ijobiy munosabat mavjudligini anglatadi.

12-jadval

Simmetrik o'lchovlar

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,262	,670
	Cramer's V	,186	,670
N of Valid Cases			

13-jadvalga asosanib, kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirishda rol o'ynashi kerak bo'lgan manfaatdor tomonlar hamda respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlilik darajasi bo'yicha hisoblangan va kutilayotgan natijalar mavjud.

13-jadval

**DT va PR4 o'zgaruvchilari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik
(crosstabulation)**

			PR4						
			1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	Total
DT	1,00	Count	2	0	0	0	1	0	3
		Expected count	1,5	,2	,6	,4	,3	,0	3,0
	2,00	Count	19	3	6	5	5	0	38
		Expected count	19,3	2,1	7,6	5,2	3,5	,3	38,0
	3,00	Count	35	3	16	10	4	1	69
		Expected count	35,1	3,8	13,8	9,4	6,3	,6	69,0
Total	Count		56	6	22	15	10	1	110
	Expected count		56,0	6,0	22,0	15,0	10,0	1,0	110,0

14-jadvalda ko'rsatilganidek, Pearson Chi-Square p-qiymati 0,05 dan katta, bu raqamli texnologiyalar bilan tanishlilik darajasi va kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirishda rol o'ynashi kerak bo'lgan manfaatdor tomonlar o'rtasida statistik jihatdan muhim bog'liqlik yo'qligini anglatadi.

14-jadval

Chi-Square Test

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,675 ^a	10	,756
Likelihood Ratio	7,385	10	,689
Linear-by-linear	,057	1	,811
N of Valid Cases	110		

a. 11 cells (61,1%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,03.

15-jadvalda Phi koeffitsient 0,246 ($p = 0,756$) ekanligi ko'rsatilgan, bu ikki o'zgaruvchilar o'rtasida zaif ijobiy munosabat mavjudligini anglatadi.

15-jadval

Simmetrik o'lchovlar

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,246	,756
	Cramer's V	,174	,756
N of Valid Cases			

16-jadvalga ko'ra, raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlash zarurligi va respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasi haqida hisoblangan va kutilgan natijalari keltirilgan.

16-jadval

DT va PR5 o'zgaruvchilari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik (crosstabulation)

			PR5						Total
			1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	
DT	1,00	Count	1	0	1	0	0	1	3
		Expected count	,8	1,1	,4	,2	,3	,1	3,0
	2,00	Count	6	20	6	4	2	0	38
		Expected count	10,7	14,2	5,5	2,4	3,8	1,4	38,0
	3,00	Count	24	21	9	3	9	3	69
		Expected count	19,4	25,7	10,0	4,4	6,9	2,5	69,0
Total	Count		31	41	16	7	11	4	110
	Expected count		31,0	41,0	16,0	7,0	11,0	4,0	110,0

17-jadvalga ko'ra, Pearson Chi-Square p-qiymati 0,05 dan kam, bu raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasi va raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlash zarurati o'rtasida statistik jihatdan muhim bog'liqlik mavjudligini anglatadi.

17-jadval

Chi-Square Test

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,642 ^a	10	,024
Likelihood Ratio	18,915	10	,041
Linear-by-linear	,122	1	,727
N of Valid Cases	110		

a. 11 cells (61,1%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,11.

18-jadval ko'ra Phi koeffitsienti 0,433 ($p = 0,024$), bu ikki o'zgaruvchilar o'rtasida kuchli ijobiy munosabat mavjudligini anglatadi.

18-jadval

Simmetrik o'lchovlar

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,433	,024
	Cramer's V	,306	,024
N of Valid Cases			

Tadqiqotchi tomonidan ikki mustaqil namunalar (yashash joy va jins) o'rtasidagi farqlarni solishtirish maqsadida Mann-Whitney U testi tanlab olindi. Perri R. Xintonga ko'ra, Mann-Whitney U testi ikkita mustaqil namunani solishtirish uchun mashhur test. Bu parametrik bo'lmagan test bo'lib tahlil ballar darajasi bo'yicha amalga oshiriladi va parametrik testning taxminlarini talab qilmaydi [11].

19-jadval natijalariga ko'ra, shaharda yashovchi respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajalarining o'rtacha o'zni 55,92, qishloqda yashovchi respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajalarining o'rtacha o'zni 53,47; ya'ni respondentlarning yashash joylari o'rtasida deyarli teng o'rtacha o'rinlar mavjud.

19-jadval

O'rinlar

	Settlement	N	Mean Rank	Sum of Ranks
DT	City	91	55,92	5089,00
	Village	19	53,47	1016,00
	Total	110		

Test statistikasi jadvali testning haqiqiy ahamiyatlilik qiymatini taqdim etadi. 20-jadvalga ko'ra, shahar va qishloqlardagi respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasi o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli farq yo'q ($U = 826$, $p = .718$).

20-jadval

Test statistikasi

	DT
Mann-Whitney U	826,000
Wilcoxon W	1016,000
Z	-,361
Asymp. Sig. (2-tailed)	,718

a. Grouping Variable: Settlement

21-jadval natijalariga ko'ra, ayol respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasining o'rtacha o'zni 50,47, erkak respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasining o'rtacha o'zni 61,31; ya'ni, ayol respondentlarga qaraganda erkak respondentlar raqamli texnologiyalar bilan ko'proq tanish degan xulosaga kelish mumkin.

21-jadval

Test statistikasi

	Gender	N	Mean Rank	Sum of Ranks
DT	Female	59	50,47	2978,00
	Male	51	61,31	3127,00
	Total	110		

22-jadvalga asosanib, ayol va erkak respondentlarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlik darajasi o'rtasida statistik jihatdan sezilarli farqlik mavjud ($U = 1208$, $p = .035$).

Test statistikasi

	DT
Mann-Whitney U	1208,000
Wilcoxon W	2978,000
Z	-2,106
Asymp. Sig. (2-tailed)	,035

a. Grouping Variable: Gender

Muhokama

Natijalar va tahlillar bo'limida ta'kidlangan yuqoridagi natijalarga muvofiq quyidagi xulosalar olindi:

-kambag'allikni qisqartirish bo'yicha raqamli texnologiyalarni joriy etish yo'lidagi asosiy to'siq aholining turli qatlamlari uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha bilim va ko'nikmalarning yetishmasligi hisoblanadi. Infratuzilma imkoniyatlarining pastligi, raqamli qurilmalar bozorining cheklanganligi, raqamli texnologiyalardan foydalanishdagi til va madaniy to'siqlar, davlat tomonidan chora-tadbirlar ko'rilmagani kabi boshqa omillar asosiy to'siq sifatida ahamiyatli emas;

-kichik biznes uchun moliyaviy xizmatlar va elektron tijorat kambag'allikni qisqartirish salohiyatiga ega. Ushbu toifadagi qolgan omillar kambag'allikni qisqartirish uchun kamroq imkoniyatlarga ega.

-kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy afzalliklari ta'lim, malaka oshirish, ish qidirish va bandlik istiqbollari yaxshilashdir. Jamiyatda muhim ahamiyatga ega bo'lgan boshqa omillarni kuchaytirish uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatini oshirish, kichik biznes uchun bozor imkoniyatlarini kengaytirish, onlayn tibbiy xizmatlar sonini ko'paytirish va ulardan foydalanish qulayligi kabi imtiyozlarni oshirishga qaratilgan jarayonlar ijrosi ustidan nazorat o'rnatilishi kerak;

-kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirishda davlat organlari va siyosatchilarning o'ri ahamiyatli;

-raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun raqamli savodxonlik dasturlari, trening tashabbuslari va onlayn video darslarini ilgari surish kabi qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlashlar bo'lishi maqsadga muvofiq;

-raqamli texnologiyalar bilan tanishlilik darajasi va kambag'allikni qisqartirishda raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi to'siqlar yoki qiyinchiliklar o'rtasida statistik jihatdan muhim bog'liqlik mavjud. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar bilan tanishlilik darajasi va raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlashlar zaruriyati o'rtasida statistik jihatdan muhim bog'liqlik mavjud;

-shahar va qishloq yashash joylarida yashovchi raqamli texnologiya foydalanuvchilari o'rtasida farqlik mavjud emas. Respondentlar jinsiga ko'ra, erkak va ayol foydalanuvchilarning raqamli texnologiyalar bilan tanishlilik darajalari o'rtasida farqlik mavjud;

-raqamli texnologiyalar va kambag'allikni qisqartirish omillari o'rtasida ikki xil turdagi omillar bo'yicha kuchli ijobiy munosabat mavjud. Ular: kambag'allikni qisqartirish bo'yicha raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi asosiy to'siq va muammolar, shuningdek, raqamli texnologiyalarning qashshoqlikni qisqartirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlashlar zaruriyati hisoblanadi.

Xulosa

Raqamli texnologiyalar kichik biznes uchun moliyaviy xizmatlar va elektron tijorat platformalari salohiyati bilan kelishilgan holda kambag'allikni kamaytirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va ta'lim, kadrlar tayyorlash, ish qidirish va bandlik istiqbollari yaxshilashda asosiy afzalliklarga ega.

Davlat hokimiyati organlari O'zbekistonda raqamli texnologiyalar va raqamli savodxonlik dasturlarini qo'llash bo'yicha bilim va ko'nikmalarni mustahkamlash, o'quv tashabbuslari va fuqarolar uchun onlayn videodarslar o'tkazishda uning ahamiyatini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar ishlab chiqishi lozim bo'ladi.

Statistik tahlillar natijalariga ko'ra, raqamli texnologiyalar va kambag'allikni qisqartirish o'rtasida kuchli ijobiy munosabatlar mavjud bo'lib, bu "kambag'allikni qisqartirish uchun raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi to'siqlar" va "raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar yoki qo'llab-quvvatlash zarurati" o'zgaruvchilaridir.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, raqamli texnologiyalarning kambag'allikni qisqartirishga ta'sirini oshirish bo'yicha quyidagi chora-tadbirlarni o'z ichiga olgan modeldan foydalanish taklif etiladi:

- raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyati;
- raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish;
- iqtisodiy imkoniyatlar;
- axborot va bilimlardan foydalanish imkoniyati;
- xizmat ko'rsatishni yaxshilash;
- ijtimoiy imkoniyatlarni kengaytirish va himoya qilish;
- iqtisodiy va ijtimoiy ta'sir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Rice, M. F. (2003). Information and communication technologies and the global digital divide: Technology transfer, development, and least developing countries. *Comparative Technology Transfer and Society*, 1(1), 72–88.

2. Vuorikari, R., Punie, Y., Gomez, S. C., Van Den Brande, G., & et al (2016). *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase*

- 1: The Conceptual Reference Model. Technical report, JRC-Seville site.
3. Sofield, T., Bauer, J., Delacy, T., et al. (2004). Sustainable Tourism-Eliminating Poverty (STEP): An Overview. Madrid: World Tourism Organization (WTO).
4. Deng, X. H., Zeng, L., & Luo, M. Y. (2015). Research on precise identification of tourism poverty alleviation in the context of targeted poverty alleviation. *Ecological Economy*, 31(4), 94–98.
5. Hamidov, B. (November 5, 2020). Poverty level in Uzbekistan. What can be done to reduce poverty? <https://yuz.uz/news/ozbekistonda-kambagallik-darajasi-kambagallikni-kamaytirish-uchun-nima-qilish-kerak>
6. May J. (1999). Poverty and Inequality in South Africa: Meeting the Challenge. D.Philip, Cape Town.
7. World Bank. (2012). An Update to the World Bank's Estimates of Consumption Poverty in the Developing World. Accessed November 15 2018. <http://siteresources.worldbank.org/INTPOVCALNET/Resources/Global Poverty Update 2012 02-29-12.pdf>
8. Steven Si, David Ahlstrom, Jiang Wei & John Cullen (2020). Business, Entrepreneurship and Innovation Toward Poverty Reduction, Entrepreneurship & Regional Development, 32:1-2, 1-20, DOI: 10.1080/08985626.2019.1640485
9. The Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. PF-76, May 24, 2023, "On measures for effective organization of public administration in the field of digital technologies in the framework of administrative reforms," <https://lex.uz/uz/docs/-6472528>
10. The Chi-Square test of independence, <https://latrobe.libguides.com/ibmspss/chi>
11. Perry R. Hinton. Mann–Whitney U Test, <https://methods.sagepub.com/reference/encyc-of-research>

Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali

+998 71 239 28 13

Tashkent, Uzbekistan

ilmiymaktab@gmail.com

www.laboreconomics.uz